

У сяйві слова Генріка Сенкевича:

**до 180-річчя від дня народження
видатного класика світової
літератури**

Підготувала Великодна Ганна,
зав. відділу рідкісних книг та рукописів
Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова

Генрік Сенкевич (Henryk Adam Aleksander Pius Sienkiewicz; 1846-1916) – видатний польський письменник і журналіст, один із найяскравіших майстрів історичного роману, чия творчість формувалася в період, коли Польща не мала власної державності.

Генрік Сенкевич прожив життя, сповнене подорожей: Європа, Сполучені Штати Америки, Близький Схід і Африка розширювали його світогляд і щедро живили творчість новими враженнями. Та не менш важливу роль у його особистій історії відігравали жінки — ті, що залишали глибокий слід у долі й формували його внутрішній світ.

У цьому контексті особливо несподівано й водночас органічно постає Одеса. Хоча письменник і не був тісно пов'язаний із містом, воно все ж виразно позначилося в його біографії. Однією з дружин Г. Сенкевича стала одеситка Марія Володкович-Романовська — жінка, чия поява в житті нобелівського лауреата свого часу викликала чималий резонанс у світському суспільстві.

Тож Одеса таки «увійшла» в історію великого письменника — несподівано, яскраво й абсолютно у своєму стилі: з характером, шармом і легким присмаком легенди.

У 1905 р. письменник був удостоєний Нобелівської премії з літератури, а світову славу йому принесли романи «Вогнем і мечем», «Потоп», «Пан Володиєвський» і «Quo vadis». Його твори, в яких органічно поєднано художній вимисел із реальними подіями минулого, стали важливим чинником збереження національної пам'яті та духовної єдності народу.

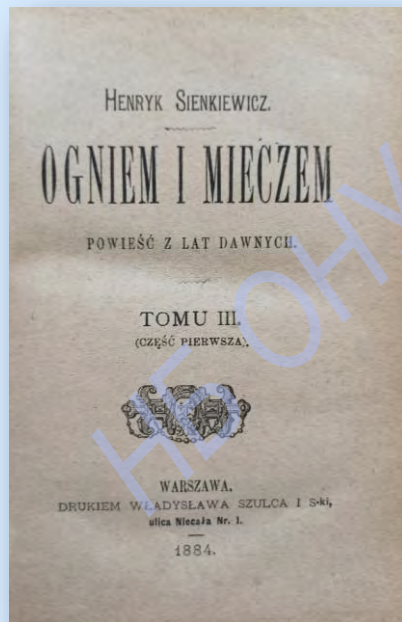
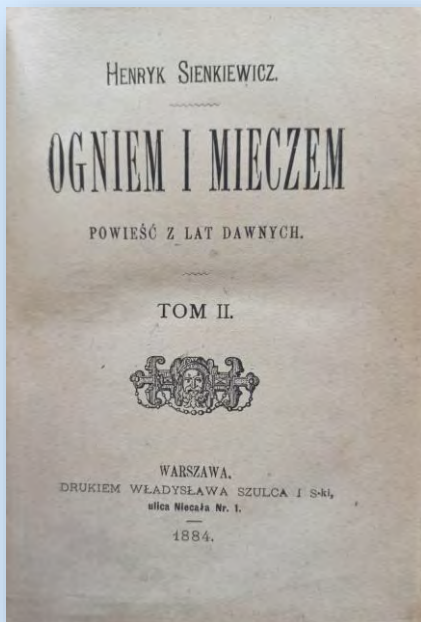
Сьогодні у фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зберігається значна колекція видань творів Генріка Сенкевича польською, німецькою, французькою та українською мовами, що засвідчує широку міжнародну популярність письменника та тривалий інтерес до його творчості.

Генрік Сенкевич

Колекцію прижиттєвих видань відкриває трилогія Генріка Сенкевича, до якої входять романи **«Вогнем і мечем»** (1884), **«Потоп»** (1886) і **«Пан Володійовський»** (1888) — видатні зразки історичної прози, що відтворюють події XVII ст. та поєднують масштабне історичне тло з яскравими людськими долями.

У Науковій бібліотеці ОНУ зберігаються другий та третій (у двох частинах) томи першого видання роману «Вогнем і мечем» (1884), а також ілюстроване видання 1902 р. У творі змальовуються драматичні події Хмельниччини та козацько-польського протистояння.

Smierć Wacława Potockiego pod Żółtymi wodami.

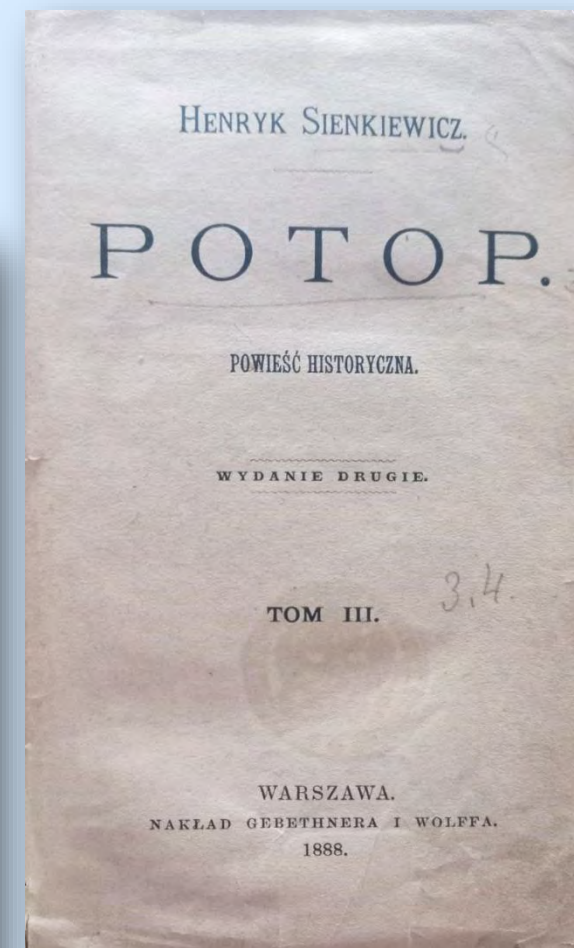
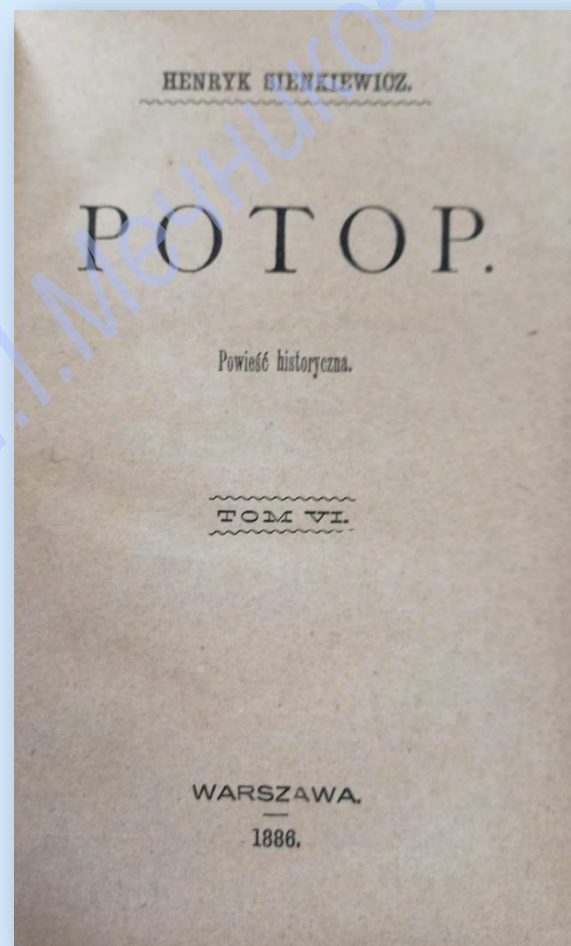

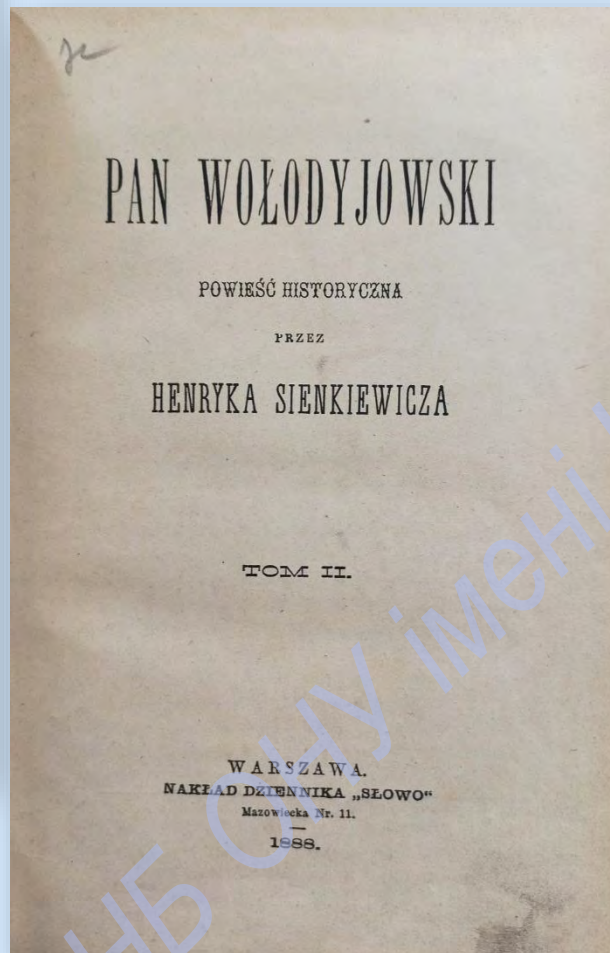
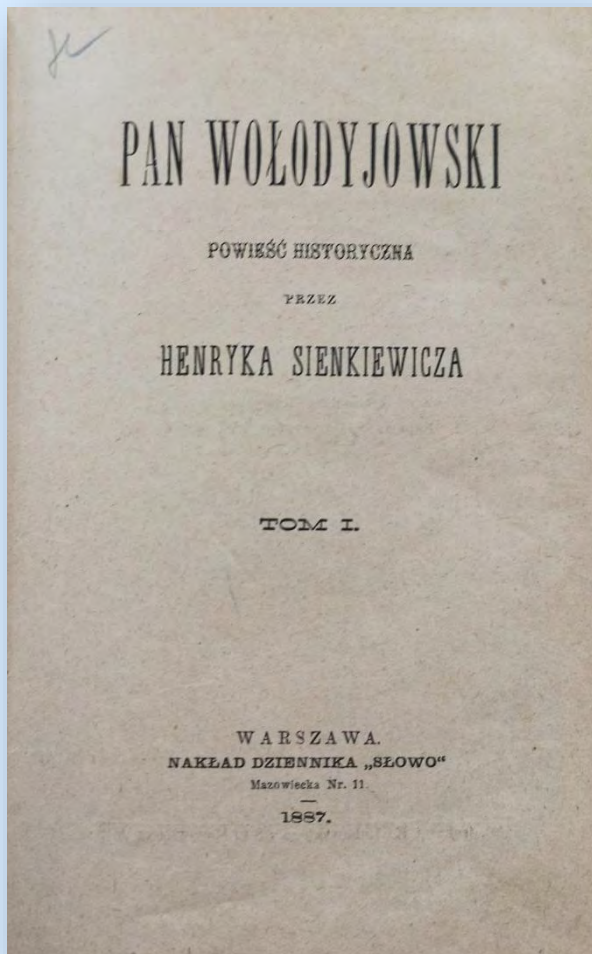
Bohun siedział na pęku kobierców w świetlicy z teorbanem w ręku i patrzył na kniaziównę.

*Ілюстрації з твору «Вогнем і мечем»
(Варшава, 1902)*

Роман-епопея **«Потоп»** вперше побачив світ окремим виданням у 1886 р. Твір ґрунтується на реальних історичних подіях, відомих як Шведський потоп, і відтворює драматичні сторінки польсько-шведської війни. Події роману охоплюють 1654–1657 рр., розгортаючись на широкому історичному тлі боротьби, випробувань і героїзму.

У фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова зберігається кілька томів першого та другого видань цього знакового твору, що становлять особливу цінність як пам'ятки книжкової культури.

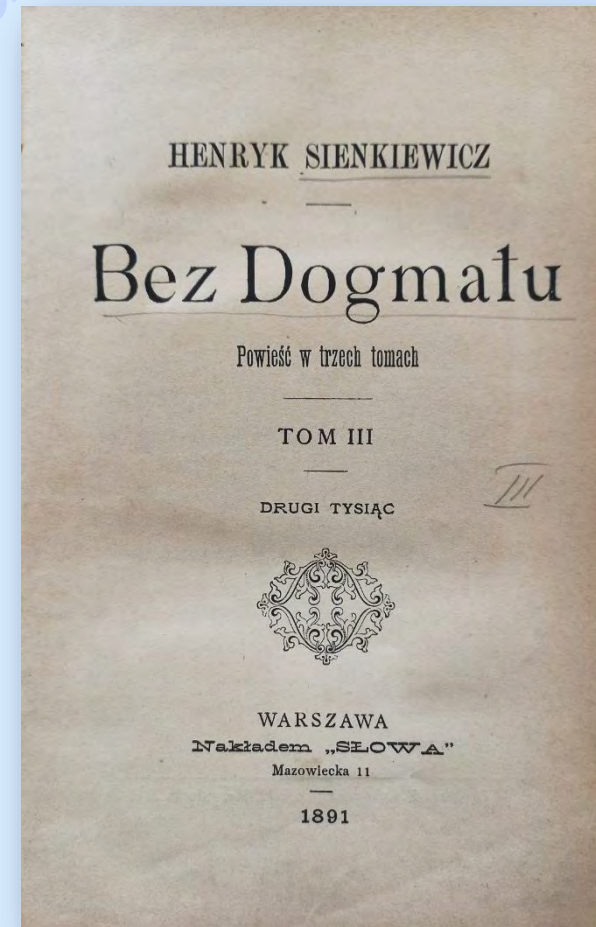
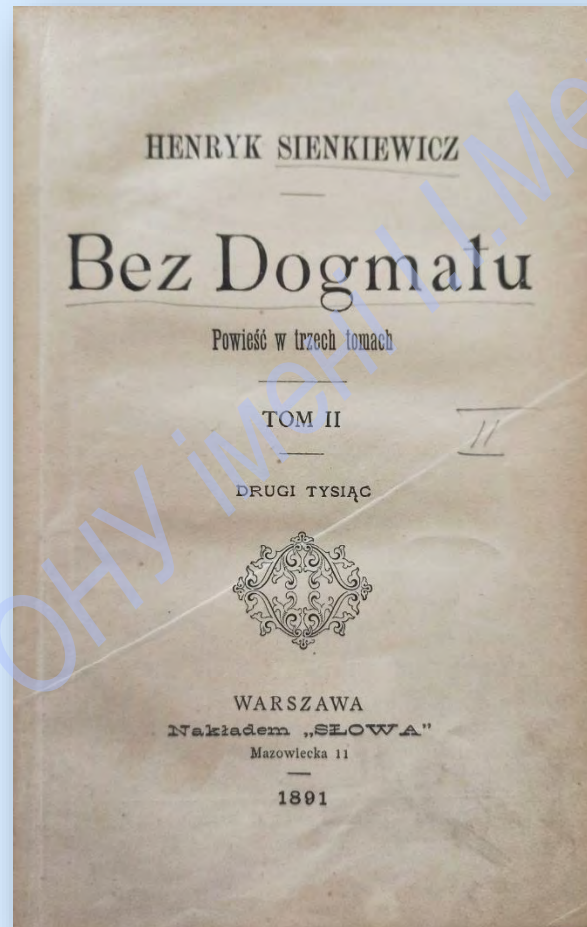

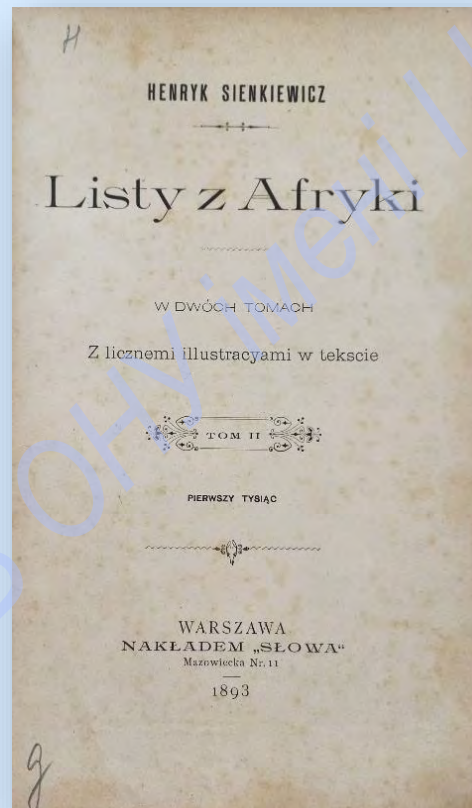
Завершує трилогію історичний роман **«Пан Володійовський»**, виданий у двох томах у 1887–1888 рр. Твір продовжує епічну оповідь про події XVII ст., поєднуючи історичну достовірність (боротьба з турецьким нашествям у 1672-1673 рр.) із яскравими образами та драматичними сюжетними лініями.

У фондах Наукової бібліотеки зберігаються томи цього видання, що становлять цінний зразок прижиттєвих публікацій Генріка Сенкевича і є важливою частиною книжкової спадщини.

У колекції Наукової бібліотеки ОНУ представлені рідкісні видання роману «*Без догмата*» (1891). Це один із найглибших психологічних творів Г. Сенкевича, у якому автор відходить від історичної тематики та звертається до внутрішнього світу людини. У формі щоденника головного героя розкрито кризу особистості, втрату життєвих орієнтирів і пошук сенсу існування наприкінці XIX ст.

Генрік Сенкевич спершу вивчав медицину та право, але згодом обрав філологічно-історичний напрям і став журналістом. Подорожуючи Північною Америкою та Африкою, він публікував фейлетони, які згодом увійшли до книг «Листи з подорожі до Америки» та «**Листи з Африки**» (1893), що відобразили його яскраві враження від мандрів і спостереження за життям інших континентів.

Генрік Сенкевич
(ілюстрація з твору)

Ілюстрації з книги «Листи з Африки» (1893)

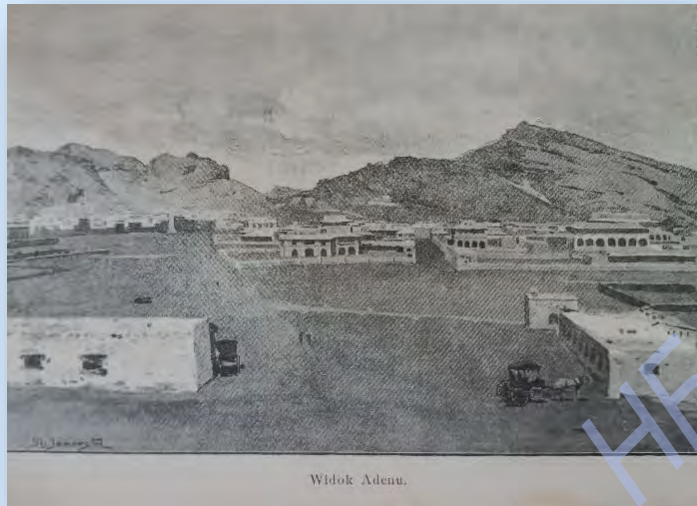
Stacya kolei między Kairem a Fayoum,

Залізнична станція між Каїром та Файюмом

Miasteczko Fayoum w Egipcie,

Місто Файюм в Єгипті

Widok Adenu,

Краєвид Адена

Widok portu w Zanzibarsze,

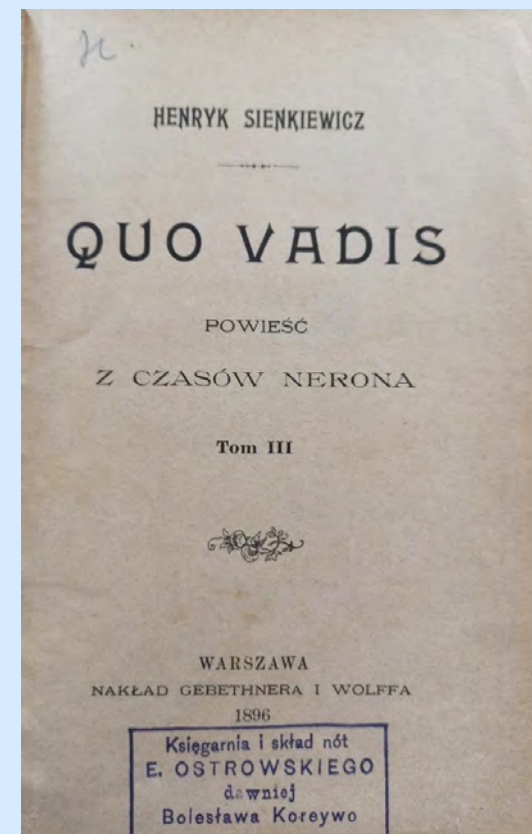
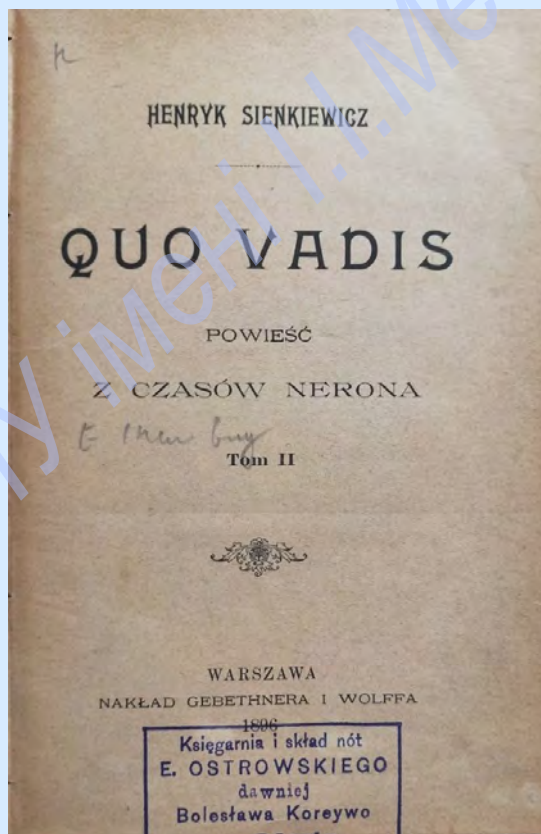
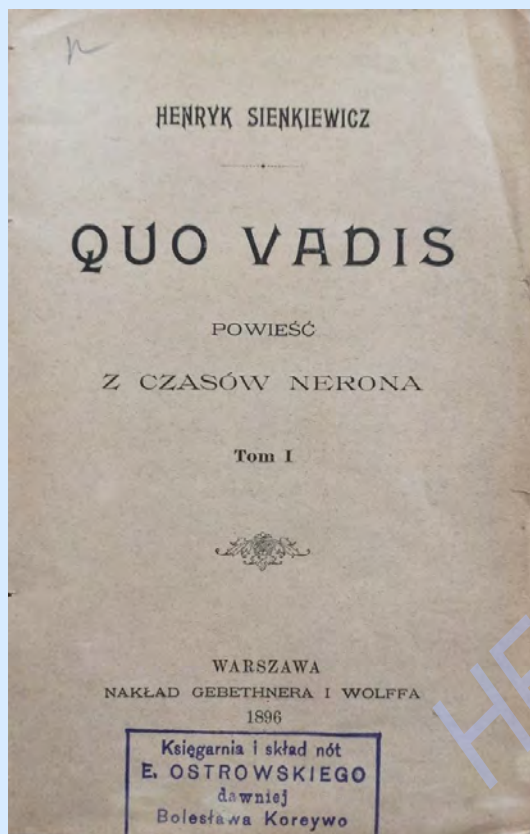
Краєвид порту в Занзібарі

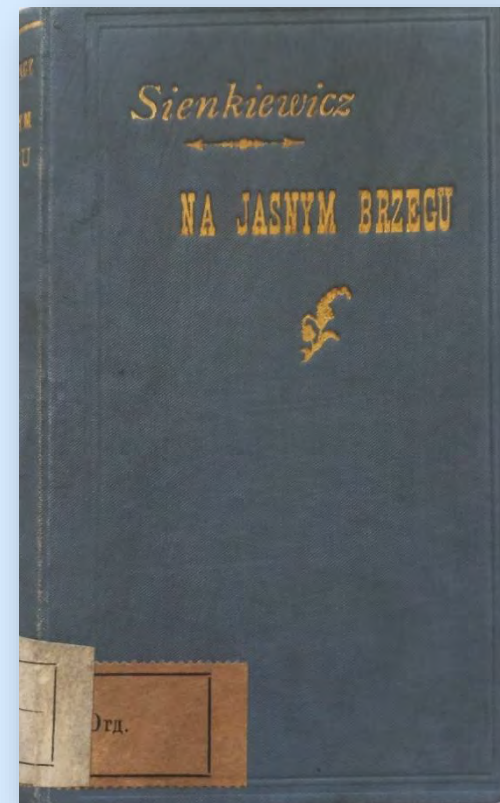
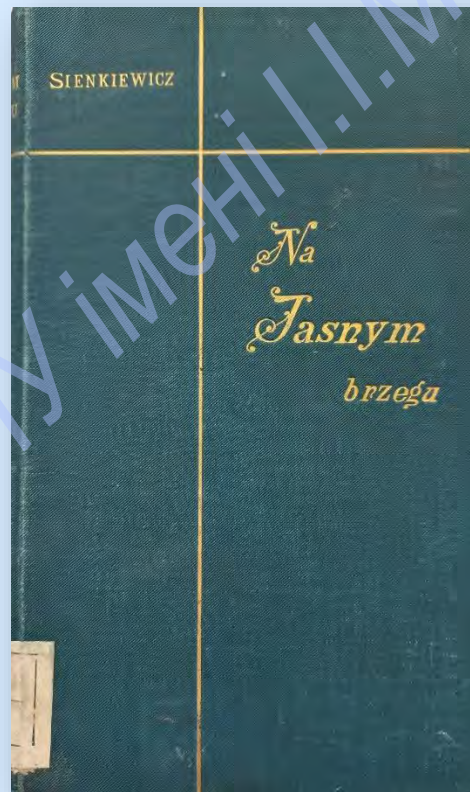
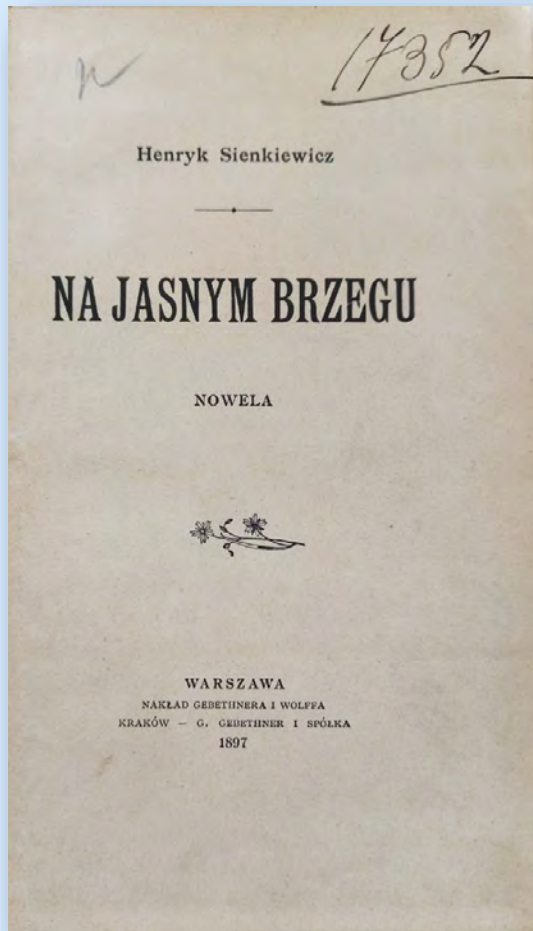
Na tarasie hotelu „Nil” w Karze,

На терасі готелю «Ніл» у Каїрі

Одним із найвідоміших творів Г. Сенкевича є історичний роман «*Камо грядеши*» (1896). Над ним письменник працював два роки. Відразу після виходу твір здобув широке міжнародне визнання, був перекладений понад сорока європейськими мовами та приніс авторові світову славу. Події роману розгортаються в Римській імперії за правління імператора Нерона. Це єдиний історичний твір Сенкевича, дія якого відбувається поза межами Польщі.

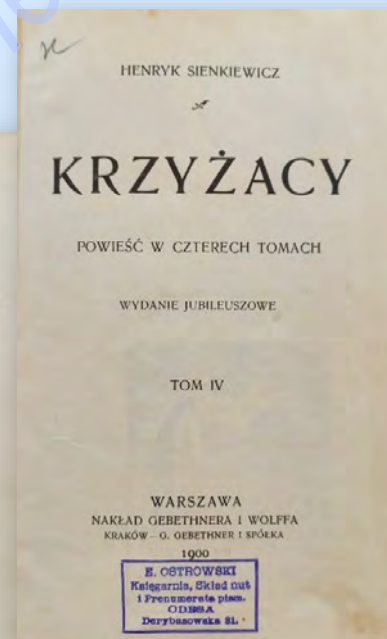
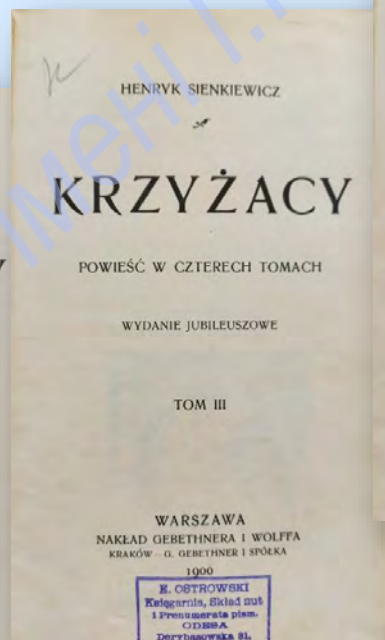
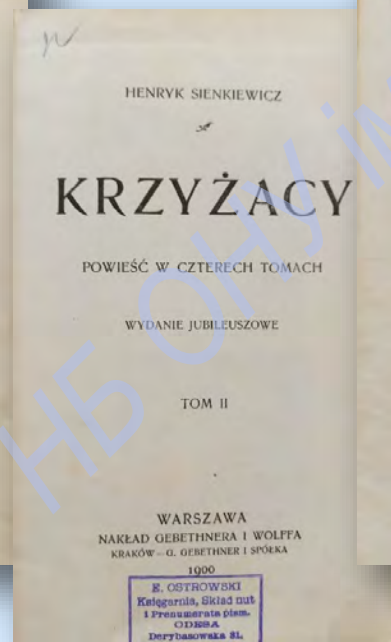
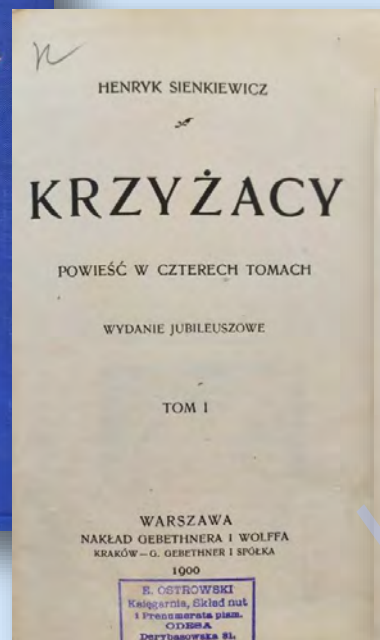
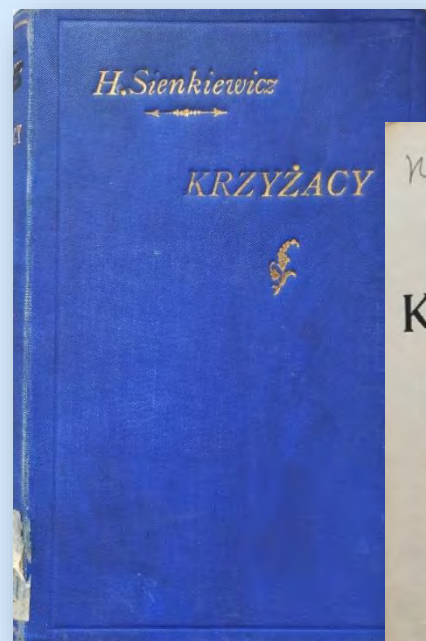

У 1897 р. вийшло перше видання новели «*На світлому березі*». Цей твір вважається цікавим прикладом пізньої прози Г. Сенкевича, що розкриває інший – більш інтимний та інтроспективний – бік його творчості. Повість вирізняється психологічною глибиною та рефлексивністю. У ній автор зосереджується не на історичних подіях, а на внутрішньому світі людини, її почуттях, розчаруваннях і пошуках гармонії між ідеалом та реальністю.

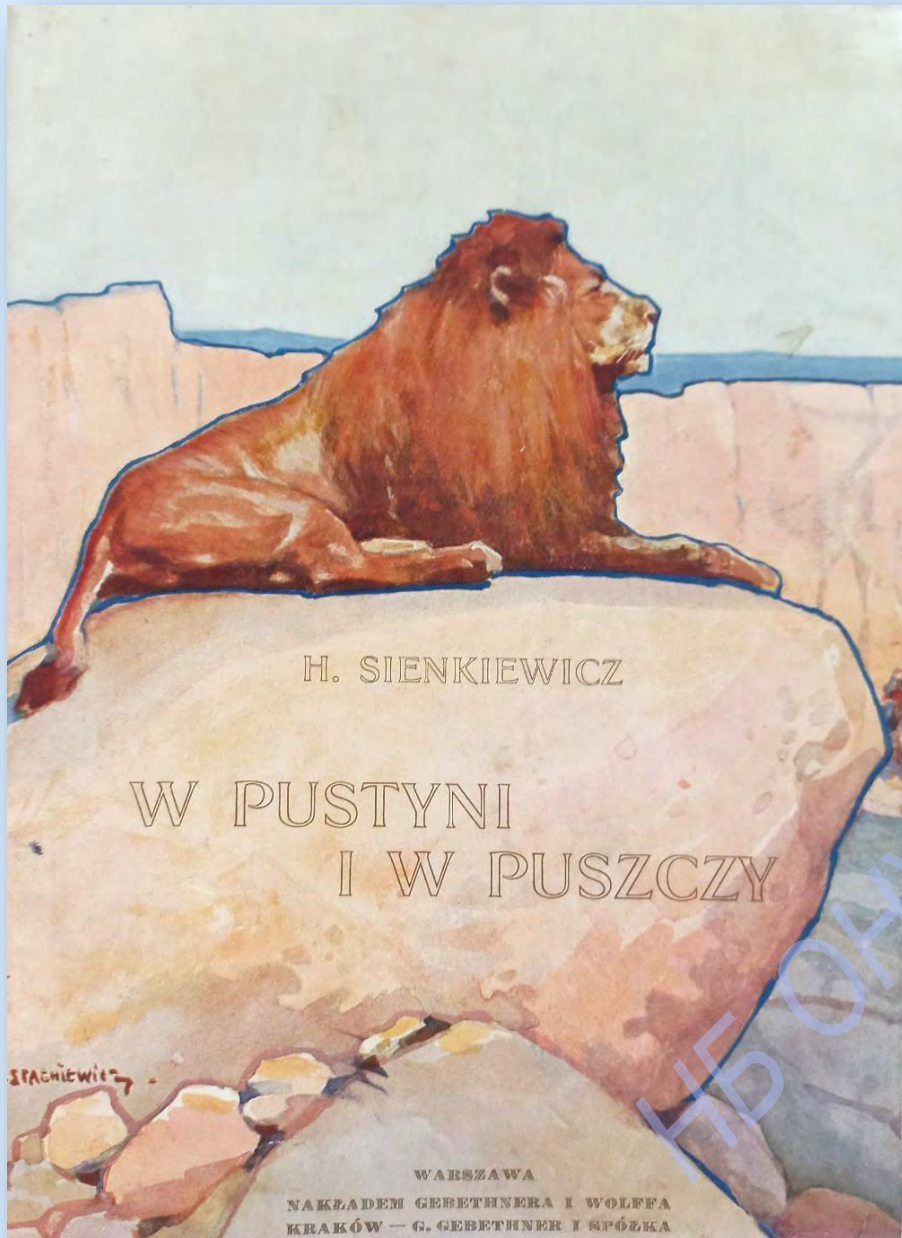

«Хрестоносці» (1900) — найвідоміший історичний роман зрілого періоду творчості Генріка Сенкевича, присвячений боротьбі польського та литовського народів проти Тевтонського Ордену на початку XV ст. Працюючи над твором, автор спирався на літописи, мемуари та документи XIV–XV ст., що забезпечило його історичну достовірність.

У Науковій бібліотеці зберігається повний комплект багатотомного видання роману, опублікованого окремим виданням у 1900 р.

Ілюстрація з твору
«Хрестоносці» (Грац, 1904)

H. SIENKIEWICZ

W PUSTYNI
I W PUSZCZY

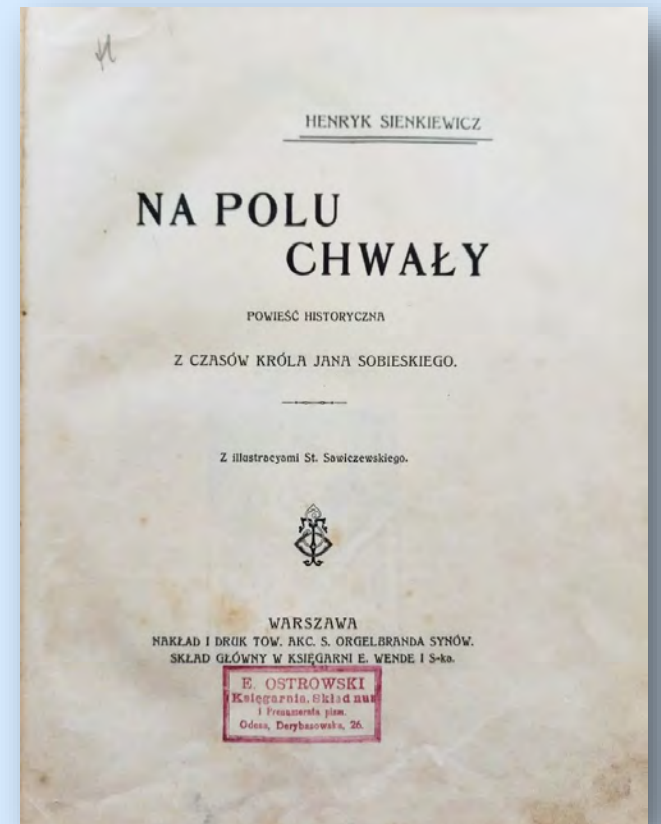
WARSZAWA
NAKŁADEM GEBETINERA I WOLFA
KRAKÓW — G. GEBETINER I SPÓŁKA

«В пустелі та джунглях» (1912) — єдиний твір Г. Сенкевича, створений спеціально для дітей і підлітків. У ньому змальовано захопливі й водночас небезпечні пригоди двох дітей, яких викрадають прихильники Мухаммеда Ахмеда — лідера повстання проти англійської влади, що проголосив себе Махді.

У фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зберігається видання цього твору, яке дає змогу читачам доторкнутися до класики пригодницької літератури та відкрити для себе світ захопливих мандрів і випробувань, адресований юній аудиторії.

«На полі слави» — незавершений історичний роман Генріка Сенкевича, вперше опублікований у 1906 р. Події розгортаються у XVII ст. й зосереджені навколо кохання бідного шляхтича Яцека Тачевського та заможної спадкоємиці Анни Сенінської.

Після одруження герой вирушає у похід під проводом Яна III Собеського, беручи участь у переможній битві під Віднем 1683 р. Через просту, але виразну сюжетну лінію автор майстерно змальовує побут дрібної польської шляхти — з її вадами та водночас глибоким почуттям честі й обов'язку.

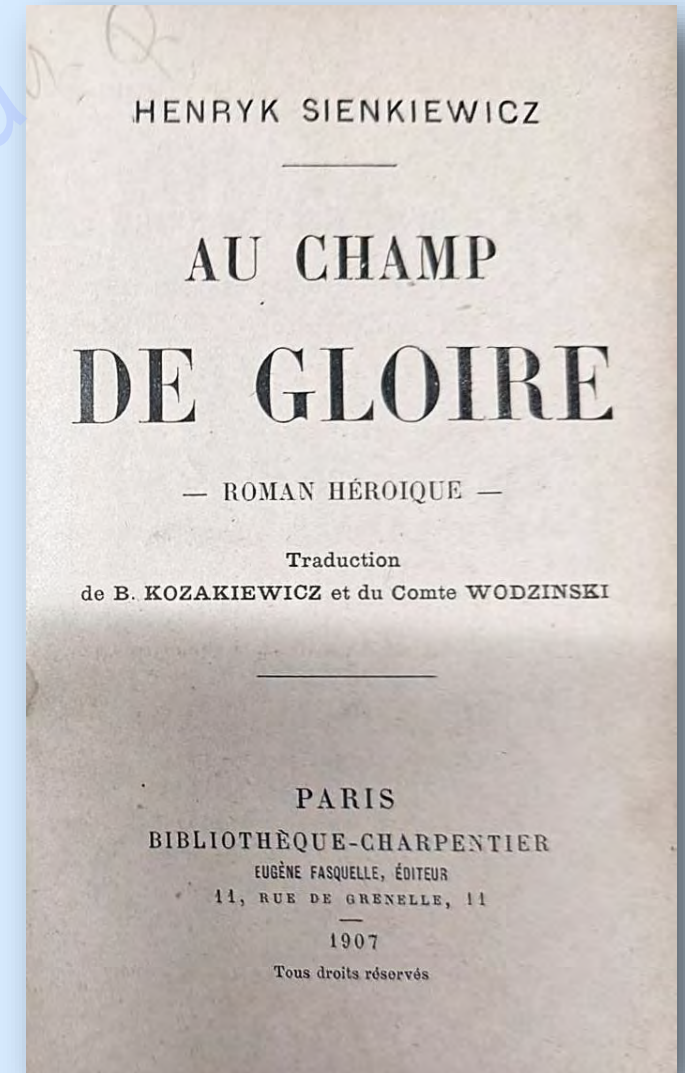

Ілюстрації з твору

Творча спадщина Генріка Сенкевича має велике культурне значення: його книги й сьогодні перекладаються багатьма мовами світу, залишаючись важливою частиною європейської та світової літератури.

Роман *«На полі слави»* мав широку європейську рецепцію й досить швидко був перекладений кількома мовами, що свідчить про інтерес до історичної прози Генріка Сенкевича за межами Польщі. Особливе місце серед них посідає французький переклад, опублікований у 1907 р. Його здійснили Б. Козакевич (B. Kozakiewicz) та Антоній Водзінський (Antoni Wodzinski), які адаптували текст до вимог французької літературної традиції початку ХХ ст. Перекладачі прагнули не лише точно відтворити зміст, а й передати стилістичну витонченість, динаміку оповіді та історичний колорит оригіналу, завдяки чому твір став доступним і зрозумілим французькому читачеві.

Французьке видання відіграло важливу роль у поширенні творчості Г. Сенкевича у франкомовному світі.

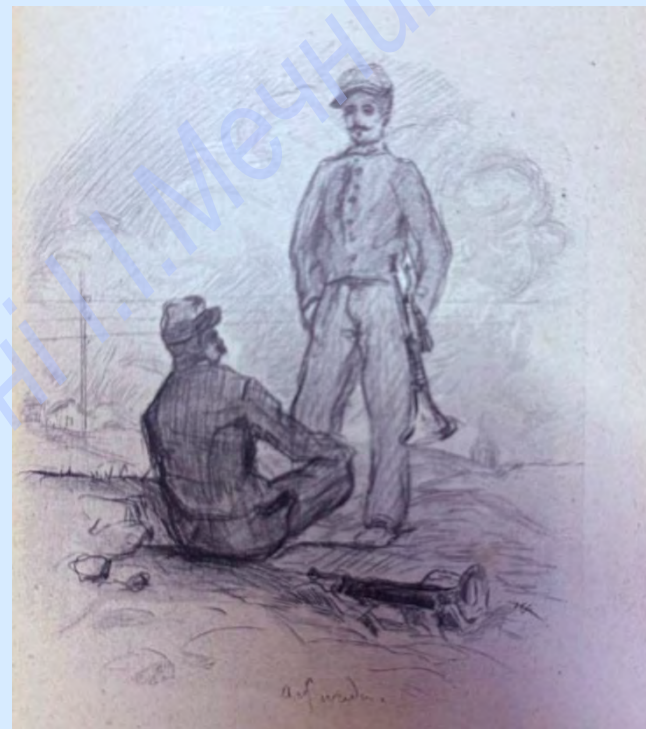

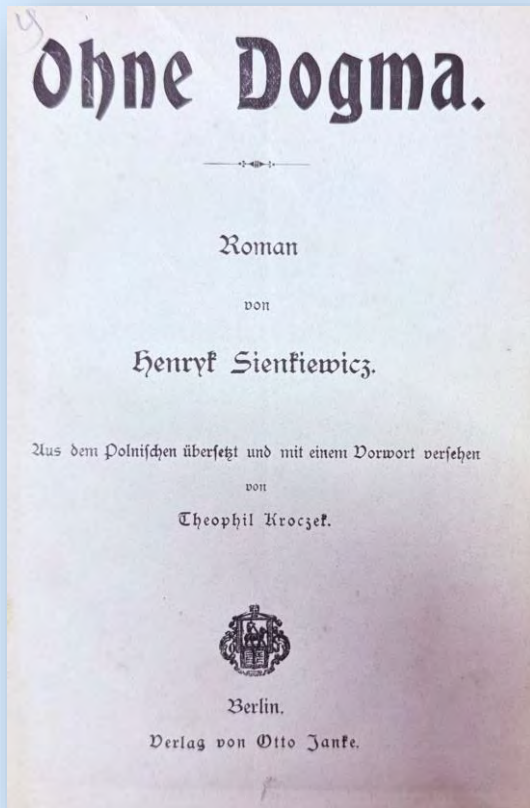
Ілюстрація з твору

У фондах Наукової бібліотеки зберігається вишукане видання твору **«Пані Ельзен (на Французькій Рив'єрі)»** (1905), присвяченого історії кохання польського художника, сповненої романтики та пригод в Італії. Переклад французькою мовою здійснили Сезар де Латур (César de Latour) та Моріс де Флері (Maurice de Fleury), надавши тексту витонченого звучання, притаманного тогочасній французькій літературній традиції. Книга побачила світ у Парижі в 1905 р., ставши яскравим прикладом художньо оформлених європейських видань початку ХХ ст.

Видання прикрашене ілюстраціями Андре Суреди (André Sureda), які тонко передають атмосферу твору та підсилюють його емоційний настрій.

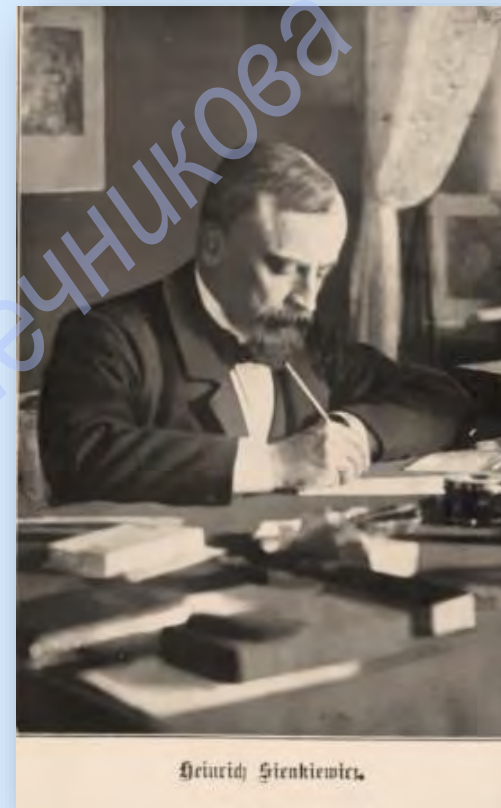

Ілюстрації з твору «Пані Ельзен» (1905)

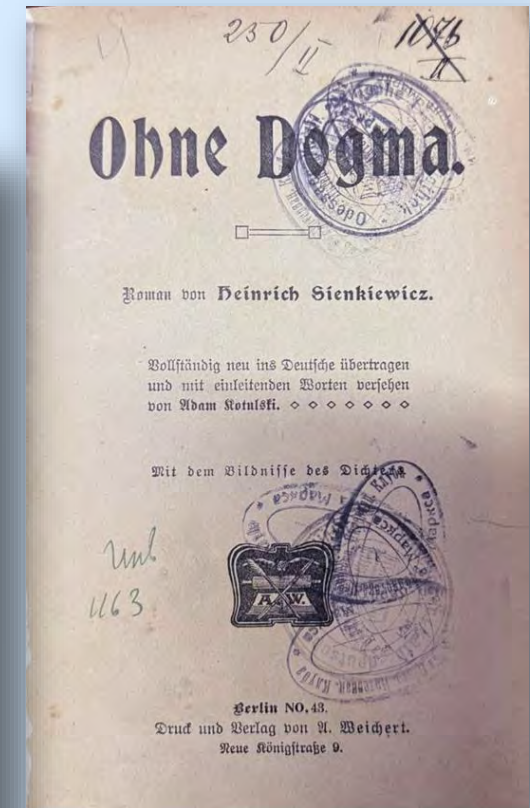

У фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зберігаються переклади роману Генріка Сенкевича **«Без догмата»** (*Ohne Dogma*) німецькою мовою.

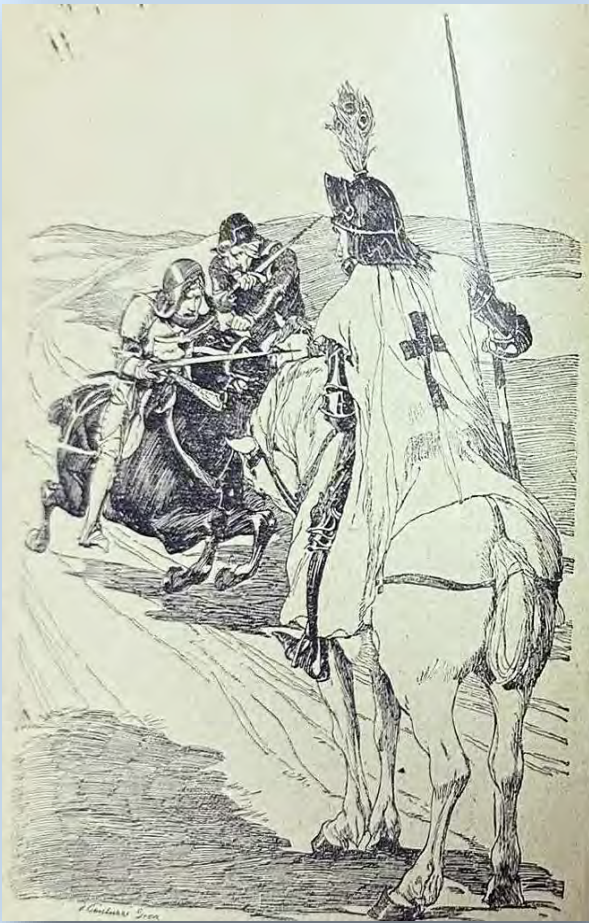
Серед них — видання 1903 р., здійснене у перекладі та з передмовою Теофіла Крочека (Theophil Kroczeck), опубліковане в типографії Отто Янке. Перекладач не лише адаптував текст для німецького читача, а й доповнив його вступним словом.

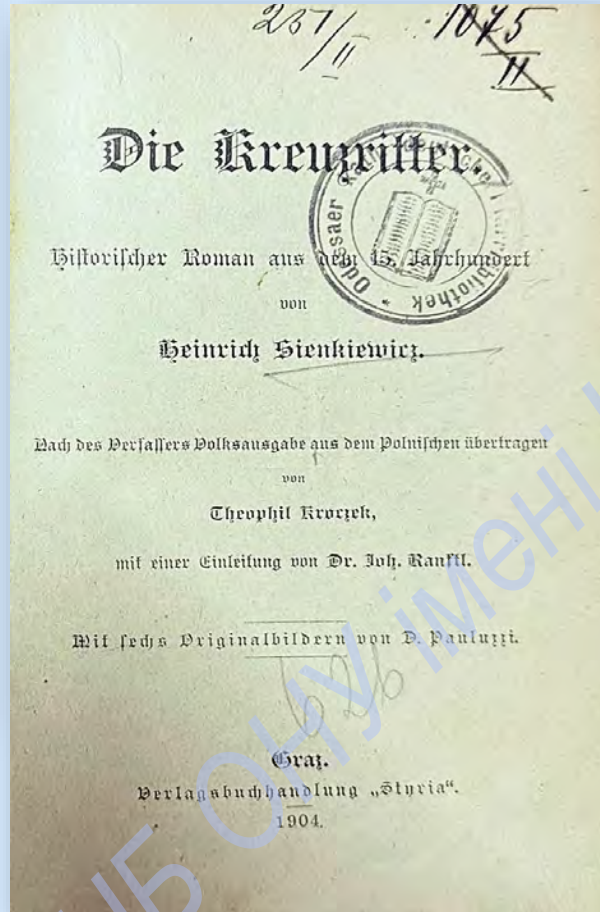
Henryk Sienkiewicz.

Окрему увагу привертає видання 1907 р. в перекладі Адама Котульського (Adam Kotulski), надруковане у типографії Августа Вайхерта та доповнене портретом автора.

Ілюстрація з твору

У фондах університетської бібліотеки зберігається також німецькомовне видання роману **«Хрестоносці»**, надруковане 1904 р. в Граці (Австрія). Переклад твору здійснив Теофіл Крочек (Theophil Kroczek), який прагнув точно передати історичну атмосферу й стилістичну своєрідність прози Генріха Сенкевича. Видання також вирізняється художнім оформленням: ілюстрації Данієля Паулуччі (Daniel Pauluzzi) надають тексту візуальної виразності та підсилюють епічний характер оповіді.

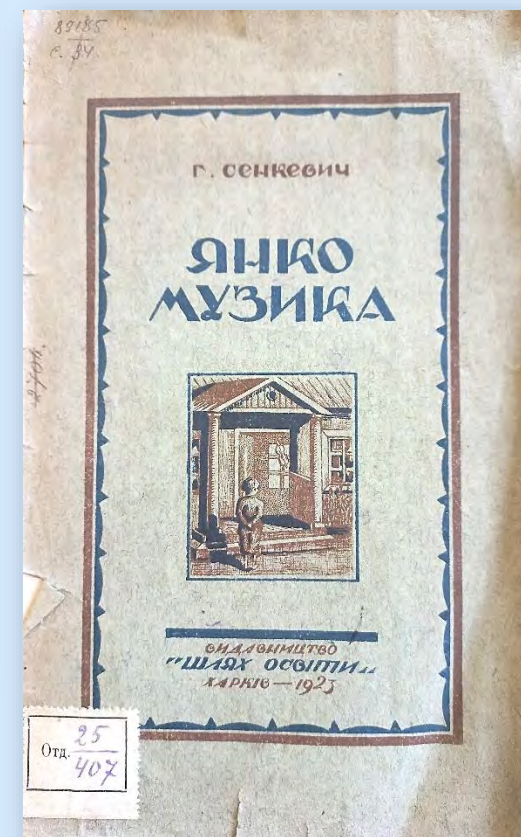
Серед рідкісних видань особливе місце посідає український переклад твору «**Янко-музика**» (*Janko muzykant*) – зворушливої новели Генріка Сенкевича, у якій розкривається трагічна доля обдарованої селянської дитини та сила її природного музичного таланту. Оригінал твору, написаний польською мовою, вперше надрукований у 1879 р.

Переклад українською здійснив Василь Доманицький – відомий науковець, публіцист і популяризатор української культури, який зробив вагомий внесок у розвиток перекладної літератури.

Видання побачило світ у Харкові в 1923 р. й є цінним свідченням зацікавлення українського читача творчістю Генріка Сенкевича та активного розвитку перекладацької традиції в Україні початку ХХ ст.

Ілюстрація з твору

Крізь віки творчість Генріка Сенкевича й далі сяє у світовому літературному просторі, об'єднуючи покоління читачів. Романи письменника – це не лише захопливі історії, а й глибоке осмислення історії, моралі та людської гідності.

У фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зберігаються цінні видання творів Г. Сенкевича різних років і мов, зокрема прижиттєві та рідкісні. Вони є важливою частиною культурної спадщини та наукового ресурсу, відкритого для дослідників і всіх шанувальників літератури.

Спадщина Г. Сенкевича продовжує жити у книгах і в читацькій пам'яті, де його слово не втрачає свого світла.

